

Танг Јиђије

*Особености кинеске
традиционалне културе*

Академска мисао

Танг Јиђије • 汤一介

Особености кинеске традиционалне културе

Превод са кинеској

Наслов оригинала 中国传统文化的特质

Уредници: Ле Дајун • 乐黛云 и Јанг Хао • 杨浩

Преводилац: Ву Синјинг

Лектура: Бојан Тарабић

Издавач: Образовно издавачка кућа у Шангају

Издавач српској издања: Академска мисао

Штампа: Академска мисао, Београд

Тираж: 1000 примерака

Место и година издања: Београд, 2023.

ISBN 978-86-7466-961-7

© „Shanghai Educational Publishing House Co., Ltd.”

© Агент за ауторска права за издање на српском језику „Beijing IntelWave International Culture Communication Co., Ltd.”

© Образовно издавачка кућа у Шангају уступио је права за штампано издање на српском језику издавачу Академска мисао. Без писменог одобрења издавача оригиналног издања и издавача овог издања није дозвољено умножавање, репродукција или објављивање ни дела у целини нити иједног дела текста у било којој форми и путем било ког средства и на било који начин сада познат или који се може појавити у будућности.

Ово издање је реализовано у оквиру програма Народне Републике Кине: „Појас и Пут”

B&R Book Program

慧澜国际
iw@iwculture.com

Савремени значај кинеске традиционалне културе 7

Комбинација глобалне свести и свести тражења корена
 – Претпоставке о развоју кинеске културе. 9
 Савремено значење конфучијанизма
 – О изградњи „хармоничног друштва” 26
 Може ли се конфучијанизам „модернизовати”? 55
 Дискусија о односу конфучијанизма и препорода кинеског народа. . . 64
 Конфучијанизам и конструктивни постмодернизам 82
 Кинески конфучијанизам и таоизам могу учинити
 да цивилизације више не буду у стању сукоба 96

„Истина”, „Доброта” и „Лепота” у кинеској традиционалној култури. . 103

Дискусија о истини, доброти и лепоти
 у конфучијанској филозофији. 105
 Дискусија о „јединству неба и човека” 136
 Дискусија о „јединству знања и деловања” 151
 Дискусија о „јединству емоције и околине” 165

Теоријски систем традиционалне кинеске филозофије. 175

Особеност кинеске традиционалне културе 177
 Филозофско размишљање о кинеској традиционалној филозофији . . 203
 Да ли кинеска култура доприноси људском друштву у 21. веку . . . 226

Дискусија о „универзалној хармонији”	236
Дискусија о вредности „хармоније у разноликости”	244
Дискусија о иманентности и трансценденцији у конфучијанској филозофији	256
Дискусија о иманентности и трансценденцији у филозофији Лао Цеа и Џуанг Цеа	268
Дискусија о иманентности и трансценденцији у мислима Чан будизма	281
Дискусија о визионарском свету конфучијанизма	298
Дискусија о унутрашњем мудрацу – спољашњем цару	311

Савремене вредности кинеске традиционалне културе 325

Кратка дискусија о погледу на правду у кинеској традиционалној мисли	327
Дискусија о ставовима конфучијанизма, будизма и таоизма о питању живота и смрти	333
Конфучијанска етика и кинески модеран предузетнички дух	343
Дискусија о заједничком управљању ритуалом и законом	353
„Послушност” као мисао породичне етике	364
Истраживање вредности белешки и коментара за „Књигу о Даоу и Деу”	372
Филозофски значај десет мистериозних капија из школе Хуајена	378
Може ли се створити кинеска „херменеутика”?	389
Зашто састављамо „Збирку конфучијанизма”?	394
Поговор	403

*Савремени значај кинеске
традиционалне културе*

Комбинација глобалне свести и свести тражења корена – Претпоставке о развоју кинеске културе

Развој кинеске културе је у фокусу, како за многе Кинезе, тако и за друге заинтересоване стране широм света. То се не дешава случајно. Разлози за ову појаву нису само унутрашњи већ и спољашњи.

Из перспективе развоја кинеске социјалистичке изградње, и синхроно и дијахроно, примећује се да је истраживање развоја кинеске културе постало императив времена у ком живимо.

Што се тиче синхроног аспекта, односно из перспективе историјског развоја, Кина је тренутно у историјској фази реализације четири модернизације¹ и спровођења свеобухватних економских и политичких реформи, почевши од Покрета 4. маја². Слоган модернизације се истиче више од пола века док је процес модернизације изнова и изнова прекидан. Шта је разлог томе? Можда зато што нисмо исправно решили један проблем. Модернизација не би требало да буде ограничена на ниво науке и технологије, већ што је још важније, требало би да буде комбинована са модернизацијом богате културе, која укључује систем вредности, начине размишљања и размишљања о историјској кинеској традиционалној култури. Модернизација је веома сложено питање, а предлагати постизање модернизације зна-

¹ Четири модернизације (модернизација пољопривреде, индустрије, националне одбране и науке и технологије).

² Дан младости, 4. маја настао је из кинеског Покрета против империјализма 4. маја 1919. Патриотски покрет 4. маја је био темељни патриотски покрет против империјализма и феудализма, а такође је и почетак нове демократске револуције у Кини.

чи да смо још увек у историјском периоду застарелости. Дакле, пре свега, поставља се питање односа модернизације и традиције. Овај однос садржи компликовано питање система вредности, које је уско повезано са традиционалном културом. Према томе, како бисмо остварили модернизацију не можемо ићи пречицом, не можемо само проучавати површне културне феномене, као што су природно научне методе, већ морамо на основу интроспекције спровести детаљно истраживање богатог садржаја културе. Осврћући се на више од 100 година у прошлост, можемо приметити да постоји такозвана дебата о древном и модерном, кинеском и страном, након предлога о усвајању западњачких знања ради практичне употребе и очувању кинеских вредности као сржи њене културе. Дебата о потпуној вестернизацији и култури заснованој на кинеској цивилизацији водила се од Покрета 4. маја до 1930-их и 1940-их година. То питање није решено, а касније се нико није бавио њим. Да ли постоји проблем мешања модернизације са вестернизацијом? Чини се да су потпуна вестернизација и култура заснована на кинеској цивилизацији погрешне идеје, а ни једно ни друго не доприноси кинеској модернизацији. У овом процесу историјског развоја људи су покренули теме као што су евалуација традиционалне кинеске културе, упоредно проучавање кинеске и западне културе и развој кинеске културе.

Из хоризонталне перспективе, повратак Хонг Конга довео је Кину до реализације политике *једна земља, два сисџема*. Како два потпуно различита система могу дуго и стабилно да коегзистирају у једној земљи? Ако можемо да решимо овај проблем у складу са трендом историјског развоја, да ли нам је потребна идеолошка основа? Ако је одговор не, како се може осигурати историјска основа за ово питање? Чини се да на неки начин морамо пронаћи заједничку идеолошку основу. А ова идеолошка заједничка основа може се наћи само на заједничком културном нивоу. Ово укључује суштинско питање народне културе. Да би се схватила суштинска питања националне културе, потребно је не само озбиљно проучавати савремена културна питања већ и историјско промишљање традиционалне културе.

Управо зато што се налазимо на овој сложеној раскрсници, размишљање о традиционалној кинеској култури, упоредно проучавање

кinesке и западне културе и развој kinesке културе имају значај времена у ком живимо.

Ако анализирамо развој kinesке културе у актуелном тренду светског културног развоја, боље ћемо разумети њен значај времена у ком живимо.

Из глобалне перспективе, постоје две наизглед сукобљене стране свести по питању културног развоја: прва је глобална свест, а друга је свест тражења корена или национална свест.

Глобална свест значи да, пошто је свет постао веома блиско повезана целина, цео свет треба да реши неке заједничке проблеме. Главни проблеми који се јављају у било ком региону и држави уско су повезани са остатком света. Знање и информације се брзо шире. Нове идеје и нове теорије се брзо шире. Стога је немогуће развијати културу без глобалне визије. Морамо бити у току са свим врстама нових теорија и идеја, а размена различитих идеја и култура је неизбежна. И управо због ове размене појачаће се међусобни утицај различитих теорија и идеја. Стога, из глобалне перспективе, развој културе има свеобухватан тренд. Културни развој сваке земље и народа мора узети у обзир главне проблеме са којима се суочава цео свет. Сви се морају ухватити укоштац са главним изазовима које стварни свет представља људима. Међутим, с друге стране, свест тражења корена (национална свест) такође добија све више пажње. Знамо да су после Другог светског рата национална самосвест и национална независност постали незаустављив тренд. Када сваки народ жели да развије сопствену културу, од њега се тражи да пронађе сопствену културну традицију и тако се развија свест тражења корена. По мом мишљењу, таква ситуација никако није случајна, нити изгледа да је привремена, пролазна појава. Глобална свест (односно, посматрање развоја културе из перспективе схватања света као целине) и свест тражења корена (односно захтев за развојем националних културних карактеристика) можда звуче контрадикторно, али су заправо две стране исте ствари. Као што сви знамо, ако нема „глобалне свести”, немогуће је гледати на развој културе са аспекта целог света, немогуће је одражавати захтеве ове епохе, и тако долази до скретања са колосека људског културног развоја. Таква култура не може да

има виталност. Такође је немогуће створити јединствену културу без „свести тражења корена”. Свака култура без својих јединствених карактеристика има ограничен допринос људској култури. Зато мислим да у развоју данашње културе, посебно развоју културе у великој земљи са дугом културном традицијом попут Кине, морамо лепо да комбинујемо ове две свести. Морамо да развијамо нашу социјалистичку културу и да створимо нову модерну кинеску културу.

• Према овом ставу, можемо рећи да развој светске културе има тенденцију развоја диверзификације под „глобалном свешћу” након разбијања „евроцентризма”. Само у овом контексту разноврсног развоја светска култура може бити богата и разнолика. Да би се доказао развој различитих култура у контексту глобалне свести, неки ставови на Западу су привукли велику пажњу.

1. Да ли је порекло људске цивилизације плуралистичко или монолитно. Све више археолошких материјала који су недавно откривени могу доказати разноликост људске цивилизације.

2. Немачки филозоф Карл Јасперс (Karl Jaspers, 1883-1969) изнео је концепт „Аксијалног доба” (Axis Age) указујући да су се око 500. године пре нове ере појавили многи велики мислиоци у различитим деловима света, и сви су размишљали о суштинским питањима универзума и живота. Због њиховог различитог начина размишљања, облици духовне цивилизације које манифестују су такође веома различити. Културе ових различитих региона развијале су се независно и нису утицале једна на другу, па се чини да је разноликост културног развоја увек била таква.

3. Књига Макса Вебера (Max Weber, 1864-1920) „Протестантска етика и дух капитализма” покренула је расправе о диверзификацији образаца модернизације и диверзификацији културног развоја. Управо након рушења „евроцентризма” разне земље и нације су захтевале да се развијају под „глобалном свешћу”. У таквим околностима, источној култури и традиционалној кинеској мисли се на Западу поклања све више пажње. Зашто кинеска култура добија све више пажње? Подразумева се да је Кина велика земља, па се развој њене културе мора схватити озбиљно. Поред тога, то може бити повезано и са следећим околностима: